

дают ей дополнительные конкурентные преимущества.

К сожалению, на сегодня не состоялась заметная интеграция усилий по использованию льготных режимов: органов управления и местной власти с предпринимателями, технопарка с режимом льготного инвестирования.

Не все предприниматели города знают о существовании льготных режимов и их привлекательности для бизнеса. А те, кто знает об этом, не торопятся получить льготный статус и разработать современный инвестиционный или инновационный проект. То есть их необходимо подталкивать к собственному благополучию в будущем.

Дальнейшую работу по развитию инвестиций и инноваций в Харьковском регионе необходимо вести в следующих направлениях:

поиск новых инвестиционных и инновационных проектов для реализации их на территории города Харькова;

доведение до широких предпринимательских кругов соответствующей информации;

обучение предпринимателей новым подходам к ведению бизнеса, инвестиционного и инновационного процессов.

Критерием успешности всех этих мероприятий должно стать реальное улучшение уровня жизни и качества ведения бизнеса в городе Харькове.

В итоговых документах Форума и в обращении к Президенту и Верховной Раде Украины необходимо отразить положительное влияние развития инвестиционных режимов на экономику страны и надежду на дальнейшее улучшение инвестиционного и предпринимательского климата.

Форум дает замечательную возможность привлечь внимание к актуальным вопросам инвестиционного и инновационного процессов, напомнить предпринимателям о том, что в

рыночных условиях нужно всегда искать новые возможности для укрепления и развития своего бизнеса. Напомнить чиновникам, что пришло время повернуться лицом к налогоплательщикам и оказывать содействие улучшению предпринимательского климата.

Литература: 1. Звіт про діяльність Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України у 2000 – 2001 рр. — К.: Вид. "АртЕк", 2001. — С. 75. 2. Письмак В.П. Региональные аспекты специального режима инвестирования: теория, практика, проблемы и решения. — Донецк: АО "Изд. Донеччина", — 2000. — 256 с. 3. Макогон Ю., Ляшенко В., Кравченко В. Региональные экономические связи и свободные экономические зоны. Учебное пособие. — 4-е изд. — Донецк: Изд. ДонНУ — 2001. — 176 с.

ДЖЕРЕЛА І МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТУВАННЯ АПК УКРАЇНИ

УДК 631.164.23

**Крисанов Д.Ф.,
Никонов В.О.**

Реформування аграрного сектора економіки, що проводилось протягом 90-тих років, ХХ ст., створило певні передумови для підвищення ефективності агропромислового виробництва. Так, за офіційними даними, виробництво сільськогосподарської продукції у 2000 – 2001 рр. збільшувалось майже на 10% щорічно. Відповідно істотно зросли обсяги продукції харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів (більш як на 45%). У результаті частка вітчизняних продовольчих товарів на внутрішньому ринку перевищила 90%.

Але зазначені досягнення в неمالій мірі були обумовлені ціновим чинником та сприятливими кліматичними умовами. І навіть у цьому випадку тільки 57% сільськогосподарських підприємств завершили попередній господарський рік беззбитково. Що ж до подальших перспектив АПК, то його ефективному розвитку буде істотно заважати та обставина, що технічний парк агропідприємств зносився вже більш

як наполовину. Потреба агропромислового комплексу в оновленні основних засобів виробництва сягає сьогодні близько 110 млрд. грн. Йдеться, передусім, про сільськогосподарську техніку, якої треба закупити щонайменше на 60 млрд. грн. Решта — це обладнання й будівлі, які треба спорудити для забезпечення різних технологічних процесів [1, с. 4]. Водночас інвестиції в основний капітал у сільському господарстві в 1990 – 2000 рр. безперервно скорочувались, склавши в кінці зазначеного періоду лише 496 млн. грн. [2, с. 202], або більш як у двадцять разів менше, ніж на початку цього періоду.

Загалом не можна, мабуть, назвати джерело, здатне самостійно забезпечити фінансовими ресурсами технічне переоснащення АПК. Це завдання має вирішуватися сільськогосподарськими підприємствами за рахунок як власних, так і позичкових коштів. До числа найбільш вагомих з них відносяться амортизаційні відрахування. Наприклад, у 2000 р. в сільському господарстві України була нарахована амортизація в сумі понад 1,6 млрд. грн., а профінансовано капітальних вкладень (у поточних цінах) — в обсязі майже 840 млн. грн., тобто практично вдвічі менше. Нецільове використання амортизаційного фонду стало хронічним дезорганізуючим чинником відтворювального процесу в аграрному секторі економіки.

Традиційно важливим джерелом надходження коштів, необхідних для здійснення тих чи інших інвестиційних проектів, були банківські кредити. Українські банки останнім часом приймають активну участь у кредитуванні сільського господарства. У 2001 р. в аграрний сектор від банків надійшло 5,6 млрд. грн. [1, с. 4]. Але значна частина відсоткової ставки більш як половини цих кредитів (2,9 млрд. грн.) дотувалася державою, що великою мірою й стимулювало сільськогосподарські підприємства на їх одержання. Йдеться про короткострокові кредити, оскільки саме за ними відбувалося

погашення державою частини відсоткової ставки. Відносно довгострокових банківських кредитів, то умови їх надання (29 – 30% річних) є неприйнятні для переважної більшості підприємств, і не тільки аграрних. Саме тому за рахунок банківських кредитів у державі освоюється щорічно не більше 2 – 3 відсотків інвестицій в основний капітал.

Уряд і Національний банк України останнім часом здійснюють заходи, які мають забезпечити здешевлення банківських кредитів. Так, Національним банком протягом грудня 2001 – квітня 2002 року облікова ставка НБУ була знижена майже вдвічі — з 19 до 10%, при цьому до 0% була зменшена норма обов'язкового резервування за довгостроковими депозитами. Комерційні банки були також сповіщені про необхідність вироблення більш ефективної політики по зниженню ставок за кредитами, оскільки, на думку НБУ, є завеликим розмір маржі між залученими коштами і кредитними ставками (вона в середньому становить 20 – 22 відсоткових пункти). Уряд і Національний банк ставлять собі за мету забезпечити здешевлення кредитів до рівня 25% річних. При такій ставці сільські виробники, при умові подальшого надання державою коштів для часткового погашення відсотків по них, реально зможуть одержувати кредити під 17 – 18%.

Але все це більше стосується короткострокових кредитів. Зважаючи на те, що банківський капітал у нашій країні ще досить слабкий, обґрунтованим є висновок про те, що оновлення техніко-технологічної бази і подальша інтенсифікація агропромислового виробництва без зовнішніх фінансових позик практично неможливі. Перший значний довгостроковий кредит для розвитку аграрного сектора нашої країни має (зобов'язався) надати Світовий банк. На сьогодні за погодженням зі Світовим банком уряд розробив перспективну програму, реалізація якої дасть змогу (починаючи з першого кварталу 2003 р.) залучити 250 млн. доларів США і через українські

банки направити їх для потреб агропідприємств. Кредит буде надано на п'ять – вісім років з відносно невеликою відсотковою ставкою. Він надаватиметься без гарантій уряду, через комерційні банки безпосередньо, які будуть попередньо визначені. Угода зі Світовим банком про надання зазначеного кредиту має бути ратифікована Верховною Радою України.

Кредити такого характеру можуть з'являтися тільки епізодично. Оскільки довгострокові іноземні позики (та й позики вітчизняних банків) у необхідних обсягах можна буде залучати лише під відповідне забезпечення, насамперед під заставу землі та інших основних засобів, то положення нового Земельного кодексу (ст. 90, 130 – 133 та ін.) створили для цього необхідні правові засади. Потрібно напрацювати низку законодавчих актів, які б забезпечили впровадження повноцінної іпотеки. Урядом України завершується розробка Концепції формування іпотеки, яка передбачає і створення (в кінці 2002 – на початку 2003 р.) відповідної фінансово-кредитної установи — іпотечного банку. Земельний іпотечний банк матиме широкі можливості для запозичення за кордоном додаткових коштів з різних джерел.

Свого часу були великі сподівання на надходження в АПК прямих іноземних інвестицій, тобто вкладень іноземних інвесторів у статутні фонди підприємств з подальшим реінвестуванням одержаних доходів. У харчову промисловість їх надійшло відносно немало — частка цієї галузі у загальному обсязі іноземних інвестицій становила у 2000 р. 20,1% (перше місце серед галузей економіки). А от у сільське господарство — лише 2%. Зважаючи на досить невеликі загальні розміри іноземних інвестицій в економіку нашої країни (3,9 млрд. доларів США на кінець 2000 р.), їх надходження в аграрну сферу слід визнати мізерними [2, с. 288]. Не є надто великими вони і в харчовій промисловості — тільки 0,8 млрд. доларів США, при цьому

основні вкладення тут здійснювалися в галузі, які не є пріоритетними (виробництво тютюнових виробів, алкогольних і пиво-безалкогольних напоїв та ін.).

Аналіз практики надходження інвестицій на створені в останні роки території з особливим режимом інвестування (СЕЗ і ТПР — спеціальні економічні зони і території пріоритетного розвитку) наочно показав, що однією з основних причин небажання іноземців приймати участь в інвестиційних проектах є низький рівень розвитку інфраструктури, насамперед автомобільних доріг і повітряного сполучення, електропостачання, телекомунікацій. Від цього, зокрема, особливо страждають ті райони Житомирської і Чернігівської областей, які одержали статус територій пріоритетного розвитку. Водночас іноземні інвестори охочіше освоюють прикордонні регіони, де вже створені СЕЗ і ТПР, — Яворівський район Львівської області, Ужгородський і Мукачівський — Закарпатської.

Сьогодні, завдяки розширенню підтримки АПК з боку держави, створені сприятливі умови для нагромадження сільськогосподарськими товаровиробниками коштів для подальшого розвитку за рахунок власної діяльності. Головною передумовою є запровадження найнижчого в Європі фіксованого сільськогосподарського податку — 20 – 25 гривень за гектар. Додаткові умови для беззбиткової роботи аграрних підприємств забезпечуються утворенням у певних секторах диференціальної ренти I і II, а також завдяки низькій ставці за оренду землі, неповній оплаті праці селян, застосуванню бартерних розрахунків і т. ін.

У перспективі важливим джерелом фінансування інвестиційних проектів мають стати кошти, одержані підприємствами АПК від реалізації їх цінних паперів — акцій і облігацій. Підприємства харчової промисловості вже користуються такою можливістю. Після реформування значної кількості КСП у господарські товариства, кількість яких становить вже понад

половину всіх сільськогосподарських підприємств, така можливість з'явилася і в аграрному секторі.

Для подальшого інвестиційного забезпечення розвитку і технічного переозброєння АПК необхідно реалізувати заходи такого плану:

продовжувати політику державної підтримки агропромислового сектора. Водночас до Закону України "Про фіксований сільськогосподарський податок" повинні бути внесені зміни, які б враховували ряд нових тенденцій, зумовлених ринковими трансформаціями. Пільгове оподаткування, передбачене нормами закону, в повній мірі слід залишити лише для певної категорії платників, зокрема для господарств, які мають тваринницькі галузі. Ті ж кошти, які в результаті цього звільняться, спрямувати на вирішення найбільш зловбодених завдань розвитку АПК;

завершити формування нормативно-правової бази, економічних і організаційних умов для іпотечного кредитування аграрних підприємств;

проводити більш зважені дії щодо створення територій зі спеціальним режимом інвестування (СЕЗ і ТПР), на яких передбачається реалізація проектів з розвитку АПК, своєчасне і достатнє забезпечення територій необхідною інфраструктурою;

продовжити зусилля з розвитку та удосконаленню ринкових відносин в аграрному секторі з метою забезпечення повноцінного відшкодування сільськогосподарським товаровиробникам витрат на виробництво їхньої продукції і прибуткового ведення власної підприємницької діяльності, що буде сприяти формуванню власних коштів на потреби оновлення виробництва;

підтримати в методичному й організаційному відношенні з боку Держкомісії з цінних паперів і фондового ринку та її органів на місцях зусилля аграрних підприємств щодо емісії власних цінних паперів (акцій та облі-

гацій) як інструментів залучення інвестиційних ресурсів.

Література: 1. Фінансові потоки — під новий урожай //Урядовий кур'єр. — 2002. — №72. — С. 4. 2. Статистичний щорічник України за 2000 рік. — К.: Техніка, 2001. — С. 202; 288.

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН ПРИ ЗДІЙСНЕННІ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

УДК 658.012.32

**Гриньова В.М.,
Попов О.Є.**

Поширення використання корпоративної форми організації колективної підприємницької діяльності є характерною ознакою сучасного розвитку світової економіки.

Корпорація (від лат. corporatio — спілка) є товариством осіб, що поєднані спільними професійними, соціальними, економічними чи іншими інтересами та перебувають між собою внаслідок цього у певних соціально-економічних відносинах. Форма корпорації (корпоративного об'єднання) дозволяє її учасникам поєднувати особисті зусилля або капітали для спільного вирішення складних проблем, які кожен з них не в змозі подолати окремо. При цьому забезпечення інтересів кожного з учасників у вирішальній мірі залежить від характеру внеску, який цей учасник вносить в результати діяльності корпорації.

Для організації колективної підприємницької діяльності використовуються різні форми корпоративних об'єднань — господарських товариств: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, повні товариства, товариства з додатковою відповідальністю, командитні товариства, які відрізняються одне від одного засобами залучення статутних коштів, порядком та формами від-